

ŞEMS'İN KALENDERÎLİĞİ VE MOĞOL CASUSLUĞU İDDİALARI

MUHAMMET ALİ ORAK

Bu kısa çalışmada Şems-i Tebrizî ile ilgili son dönemlerde iddia edilen iki konu üzerinde durulacaktır. Birincisi Şems'in bir Kalenderî dervîşi olduğu, diğeri ise yine bir Kalenderî olarak Türkiye Selçuklu ülkesinin Moğollar tarafından işgalinde rolü olduğu iddialarıdır.

Herhangi bir kişinin hem biyografisi hem de düşünce dünyası hakkında bilgi sahibi olmak için çok gelir geçer bir metot olarak varsa eserleri ve hakkında yazılan biyografik metinler birincil kaynaklardır. Şems-i Tebrizî için de bu genel yargıdan hareketle onun kendi eseri olan Makâlât başta olmak üzere hayatı hakkında yazılmış menkıbevi metinler biyografik anlamda tam manasıyla olmasa da çağdaşlarına nazaran, yaşadığı İslam Ortaçağ yüzyılında en detaylı metinlerdir.

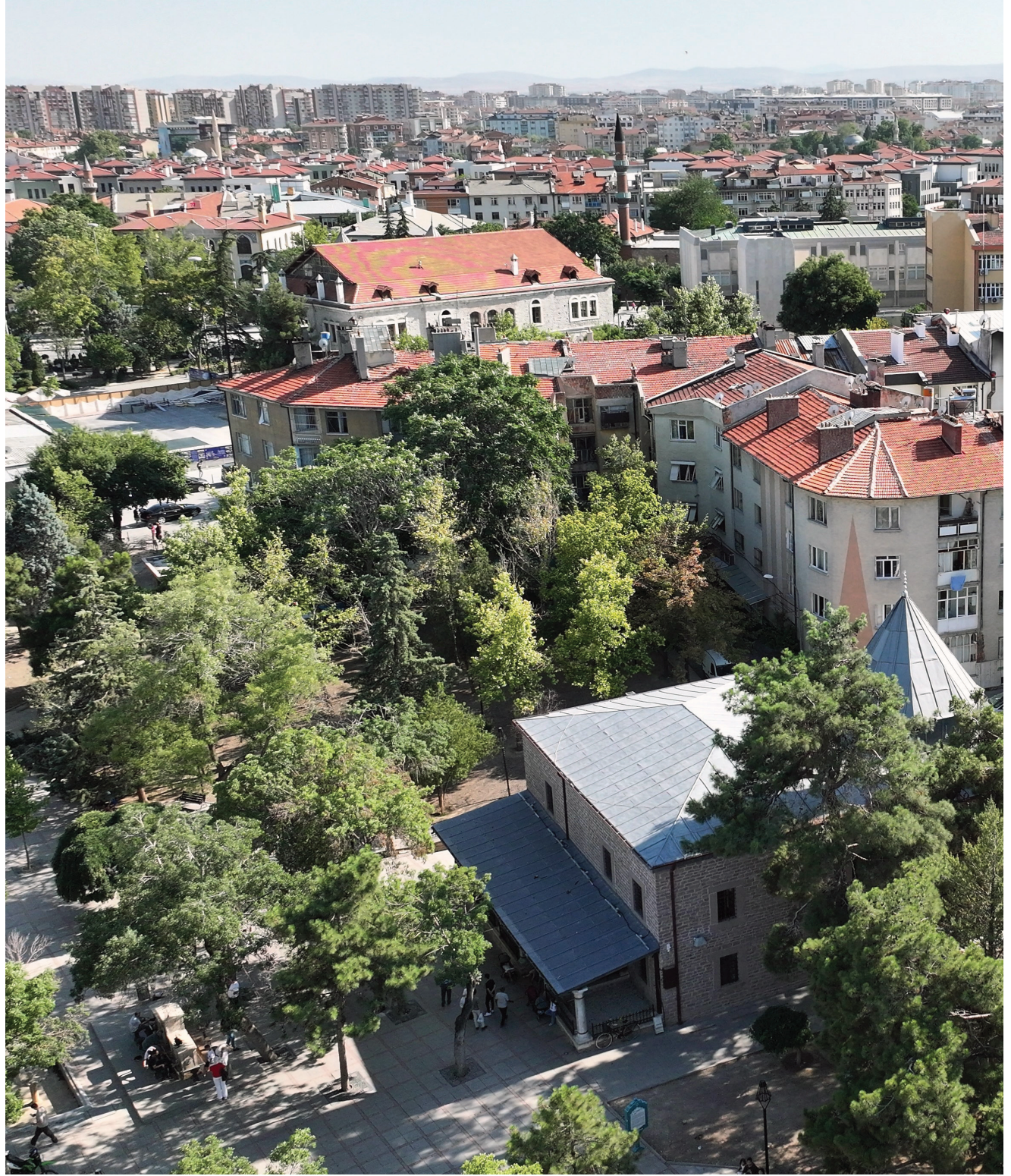
İlk olarak Şems-i Tebrizî kendi eserinde Tevhid, Peygamber'e ittiba, İslam Şeriatı ve kendi mezhebi hakkında neler söylediğine kısaca değinelim.

Şems Makâlât'taki bir bahiste şöyle der; *"Kudsî badiste 'Lâ ilâhe İllallah inancı benim kalemdir. Her kim benim kaleme sığırsa selâmette olur' buyrulmadı mı? Her kim bu Tevhid kalesine bu Lâ ilâhe İllallah hisarına girirse, bir şey söylemez. Ama her kim ancak bu kalenin adını söyler de geçerse, o bir şeyler*

anlatmak ister. Kalenin adını söylemek çok kolaydır. Benim dilimle ben kaleye girdim veya Şam'a gittim dersen, bir anda semâları ve yerleri dolaşırsın; Arşa, Kürsiye yükselirsin. Hazreti Peygamber (Aleyhisselâm) 'Tam içten ve gönülden Lâ ilâhe İllallah diyen mü'min cennete girer,' buyuruyor. Şimdi sen otur da söyle; O, birdir diyorsun. Sen kimsin? Sen altı binden daha fazlasın! Sen bir ol! Sen yüz bin zerresin ki, her zerrende bir heves, her zerrende bir hayâl taşıyorsun. Niyetiyle gönülden, aklı ile tam içten bağlılık gösteren cennete girer."

Yine Makâlât'ta Mevlâna ile ilk kez karşılaşmalarındaki o bilinen diyaloga atıfla Hazreti Peygamber'e ittiba hakkında şunları söyler; *"Söz sırası Hazreti Mustafa'ya (Aleyhisselâm) gelince, bir şey söyleyemem. Çünkü onun işi pek yücedir... Ancak en son gelen evvelkilerinden daha üstündür derim. Sonra nasıl olur da başka bir nebiyi, Hazreti Muhammed'le (Aleyhisselâm) karşılaştırabilirim? Bu, bana ilim tahsil etmeden, akıl ve emek sarfetmeden bildirildi. Bu hâl ona uymuş olmamın bereketidir. Onunla birlikte konuştuğum ilk söz de bu idi. Ama Bâyezid-i Bistamî, nasıl oldu da ona tamamıyla uymayı lüzumlu görmedi? Onun gibi, 'YâRabbî sana, senin şanına uygun şekilde kulluk edemedik' demedi."*

"Peygambere uygun davranışı surette korumak gerektir. Şu sureti bu uygunlukta hem sureti hem

*Şems-i Tebrizi
Camii ve Türbesi*

de manayı korumayı nasıl ihmal edebilirsin?... Eğer Şeriatın gerçek yönünü ararsan Şeriatın hakikati kandil gibidir. Kandilin maksat ve manası ise, bir yere gideceğin zaman sana ışık tutmasıdır.”

Şems-i Tebrizî, aynı zamanda Ehli Sünnet mezheplerinden Şafî Mezhebine bağlıdır. Şafî fıkhıyla ilgili beş temel metnin birisinden özellikle söz eder. Bu, ünlü Nizamiye Medresesi'nin ilk hocalarından olan Ebu İshak Şirazi'nin el Tenbih fi furû el-Şafîyye'sidir. Burada şöyle der; *“Bir zaman din bilgini idim; ayrıca, Şafîilerin fıkhı olan Tenbih adlı kitabı ve daha başka fıkıh kitaplarını da okumuştum...”*. Şems, Makâlat'ının birçok yerinde mezhebinden bahseder ve Hanefî olan Mevlâna'nın mezhebinin güzelliğini de över; *“Diyelim ki, ben Şafîî mezhebindenim, Hanefî mezhebenden bir şey buldum ki, benim işim onunla daha iyi yoluna girer. Bunu kabul etmezsem inatçılık olur”*; *“İslâm bilginleri arasında nasıl uyumsuzluk olabilir? dedim. O iki türlü görüş ve taassup senin işindir. Ebu Hanife eğer Şafîî'yi göreydi, başcağızın kucaklar, gözlerini öperdi. Allah kulları, Allah ile nasıl ayrılığa düşerler. Bu ayrılık nasıl mümkün olur? Sen ayrılık görüyorsan kurban ol ki uzaktan kurtulasın.”*

Peki, Şems Kalenderiler hakkında ne söylemektedir? Şems'in Kelenderî olduğu iddiası ne kadar doğrudur? Bu ikinci bölümde de dönemin tarihi olaylarıyla birlikte Şems'in Kalenderîliği iddiaları ve Kalenderîliğe bakışını değerlendirmeye çalışalım.

İddiaya göre Mevlânâ'nın Moğollarla yaklaşması Şems-i Tebrizî eliyle olmuştur. Şems Konya'ya 29 Kasım 1244'de gelir, bu da II. Gıyaseddin'in, Kösedag'da Moğollar

karşısında 3 Temmuz 1243'teki yenilgisinden 8 ay sonraya dek gelmektedir. Moğolların Konya'ya gelmeleriye, Sultanhanı Savaşı sonrasında Ekim 1256'da yani Şems'in Konya'yı terk ettiği veya katledildiği 1247 sonu, 1248 başı ya da 1249 baharından, en yakın tarihle 7 yıl, en uzak tarihle 9 yıl sonraya tekabül etmektedir.

Şems Konya'da 2,5 yıldan biraz fazla kalmış olmalıdır. Köseadağ ile bu tarih aralığı içerisinde II. Gıyaseddin ölür ve vassal Selçuklu tahtı özellikle II. İzzeddin ile kardeşi IV. Rükneddin arasında halen el değiştirmektedir. Şems'in bir Kalenderî olduğu iddiasından hareketle Köseadağ Savaşı'nda Kalenderîlerin Moğol saflarında yer aldığı, Moğolların Kayseri'yi muhasarası sırasında Şems'in onlara yardım ettiği iddia edilmektedir. İlk olarak Şems'in, Kayseri'de Evhadeddin Kirmanî ile Battal Mescidi'nde tartışmalarından bahsedilerek, Şems'in ta 1234'den önce burada bulunduğu (Köseadağ'dan 9 yıl önce) için -iddiaya göre- bu süre zarfında Moğollarla işbirliği yaptığı söylenmektedir. Lakin burada iki farklı durum söz konusudur. Birincisi, Kirmanî'nin menakıpnamesinde, Battal Mescidi'nde Evhadeddin ile diyalogu olan Kâmil Tebrizî isimli kişi eğer Şems-i Tebrizî ise (ki iddia bu yönde) burada herhangi bir tartışma veya takışma yoktur, aksine bu Kâmil Tebrizî yani Şems-i Tebrizî sayesinde Evhadeddin Kirmanî o dönemde geçirdiği bir göz iltihabından kurtulmuştur. Bunu da Evhadeddin Kirmanî'nin sözlerinden anlıyoruz ki, aslında Kâmil Tebrizî kendisinden kemal ve keşif yönünden daha üstündür. İkinci husus da Şems'in Makalât'ında bir sözden hareketle Alâeddin Keykûbad ve Ahiler'in aleyhinde olduğu

iddia edilmektedir. Yine Evhadeddin Kirmanî'nin menakıpnamesinde sözü edilen Kâmil Tebrizî için şöyle denilmektedir: “Hz. Şeyh (ra) Kayseri'de bulunuyordu. Kâmil-i Tebrizî denilen bir kişi vardı. Delişmen ve meczub bir adamdı. Sultan Alâü'd-din (Allah izzetini artırsın) ve bütün beyleri ona çok itibar ediyor; ihtiram gösteriyor; intisab ve itikad ediyorlardı. Deruni halleri ve kuvvetli cezbesi olan bir adamdı. Sözü ve duası halk tarafından makbul tutuluyordu...” Eğer burada sözü edilen kişi de Şems ise Evhadeddin'e göre sonradan iddia edildiği gibi hiç de Keykûbad ve adamlarıyla, yani -iddiaya göre- Ahilerle bir problemi yoktur.

Şems'in Kayseri'de bulunduğu ve Moğollar tarafından şehrin muhasara edilip yerle bir edildiği sırada, bir Kalenderî olarak orada olduğu ve Moğollara yardım ettiği iddiasına gelince... Akla şöyle bir soru geliyor: Şems-i Tebrizî, Evhadeddin Kirmanî ile görüştüğü 1234 yılından birkaç sene öncesinde, mesela 1230 yılından 1243 yılına kadar 13 yıl boyunca Kayseri'de Moğollar için mi durdu, onlar için istihbarat mı topladı? Bunun yanı sıra kaynakların bildirdiğine göre Şems'in 1233-37 arasında Şam'da olma ihtimali de yüksektir. Eflâki bir yerde, Seyyid Burhaneddin'in ilahî aşk halindeyken Moğolların Kayseri'yi yağmaladıklarında Seyyid'i öldürmeye gelen bir Moğol askerinden bahsetmektedir. Birincisi, Mevlânâ hakkında en muteber bilgileri veren Sultan Veled'dir. Eğer Şems bu dönemde veya öncesinde Kayseri'deyse, Burhaneddin ile görüşmemeleri imkân dâhilinde değildir, dolayısıyla böyle bir olayı Sultan Veled'in aktarmaması söz konusu olamaz. İkincisi, eğer Eflâki'de anlatılan bu olayın bir aslı varsa, yine Sultan Veled bunu mutlaka anlatmalıdır. Zaten

tarihlerin uymaması bu olayı Eflâki'nin Seyyid Burhaneddin'in bir kerameti olarak göstermek istemesinden başka bir şey değildir. Burada kısaca dönemin olaylarına bakarsak; Moğollar 1243'te Köseadağ'la birlikte resmen Türkiye'ye girerler. İsfahanî, 1245'te Batu Han'a gidip anlaşmayı yeniler ve vezir olarak geri döner. Sultan Veled, Burhaneddin'in Konya'ya gelişinin, Baha Veled'in vefatından bir yıl sonra olduğunu söyler. Ayrıca Burhaneddin'in Mevlânâ ile 9 yıl geçirdiğini de kaydeder. Böylelikle Seyyid Burhaneddin'in 1240-41'de vefat ettiği sonucu çıkmış olur. Dolayısıyla Burhaneddin, Köseadağ'dan iki veya üç yıl, İsfahanî'nin yeniden vezir olmasından ise dört veya beş yıl önce, 1240-41'de vefat etmiştir.

Sadece Şems'in Kalenderî olduğu iddiasından hareketle böyle bir sonuca varmak ne kadar doğrudur? Peki, Şems'in Moğollara bakışı nasıldır? Makalat'ında gönül sahibi olmanın, gönüller yapmanın en güzel fazilet olduğundan bahsettiği bir sohbetinde kötü huyluluğu Moğol tavrına benzeterek, *"Tatarlık (Moğolluk) sendedir. Tatar buyululuk da sendeki kabır sıfatıdır"* şeklinde örneklendirir. Yine başka bir bahiste bir adamın, *"Kardeşimi Tatarlar öldürdü, ne bilgin adam idi!"* sözüne karşılık Şems, *"Eğer sende de bilgiden eser varsa onu Tatarlar kılıç darbesi ile ebediyen diriltmişlerdir"* diyerek Moğol zulmü karşısında ümitsizliğe kapılmamayı öğütlemiştir. Aynı bahsin devamında Şems şöyle devam eder: *"Vâizler o hayatı ne bilsinler? Kürsüye otururlar, bağırılmaya başlarlar. Dünya müminin zindanıdır derler. Biri zindandan kaçmışsa ona ağlamak gerekir. Yazık niçin buradan kaçtı diye acımır ona. Zindana Tatarlar delik açtılar. Eğer o başka sebepten*

kaçtı ise, bir yerden başka bir yere göçmüştür. Hâlbuki sen o kazmayı o zindanın duvarına niçin vurdular, diye ağlıyorsun! O taşa niçin vurdular diyorsun! Onlara acınmaz. O güzel mermer belki onun ayağına takılmış bir tomruk idi. O da dışarı fırladı. Hâlbuki sen feryat ediyorsun, başını yüzünü yumrukluyor, ne yazık ki o tomruğu kestiler, diyorsun. Yahut içine düştüğün kafesi

*Cengiz Han Buhara
Mescidi'nde.
Reşidüddin Fazlullah,
Camiu't-Tevarih,
Fransa Ulusal
Kütüphanesi*

Şems-i Tebrizi sandukası

kırsalar, eyvab niçin bu kafesi parçalasınlar ki (diyorsun); bu kuş kendini kurtarsın, içindeki cerahatler, pislikler dışarı çıksın diye. Sen hemen feryadı bastırıyorsun: O çıbanı niçin deşsinler? İçinde birikmiş olan cerahat niçin dışarı aksın?"

Şems, tıpkı diğer sufiler gibi Moğol istilasını ilahî bir gazap olarak görüyordu. Bu arada dönemin vaizlerini de eleştirerek bir anlamda “*madem dünya müminin zindanı, alın size zindanda Moğollar eliyle bir delik açıldı, buna ağlayıp feryat edeceğinize, içinizdeki cerahatleri atın, Moğol’la mücadele edin*” demekte. Bir başka sufünün, Evhadeddin

Kirmanî’nin, “*Yüce Allah’ın öyle kulları var ki, ilahi öfke ve gazabın özüdürler. Hışm ettiği yerlere onları gönderir. Şimdi ise Amu (Amuderya) nebrini geçmelerine (ilâhi) izin çıkmıştır. Bunlar Moğollardır*” demesi gibi...

Şems, iddia edildiği gibi bir Kalenderî miydi? Makalât’ında Kalenderîleri tasvip etmez ve onlardan, dolaylı olarak yalnızca bir yerde livata sebebiyle ağır sözler söyler. Eflâki bir bahiste de Şems’in Irak’ta bir yerde sema ederken kendisine çarpan bir Kalenderî’den rahatsız olduğunu ve oradakilerin biraz öteye gitmesini söylemelerine rağmen Kalenderînin meydanın geniş olduğunu söylemesi üzerine Şems’in orayı terk ettiğini ve Kalenderî’nin de o anda düşüp öldüğünü zikreder.

Yine benzer bir iddia da Şems-i Tebrizî ile Evhadeddin Kirmanî arasındaki fikri ayrılık sebebinin Şems’in Kalenderî olması nedeniyle ileri sürülmektedir. Peki, kaynaklar bu konuda ne demektedir?

Şems mi, Evhadeddin mi Kalenderî?

Kirmanî’nin kendi Rubaiyyatı ve Menakıbnamesi konu hakkında doğrudan ana kaynak niteliğindedir. Evhadeddin Kirmanî’nin Kalenderî bir meşreple yazdığı şiirler kendisi hakkında bazı bilgileri edinmemizi sağlamaktadır. Rubaiyyatında çokça rastladığımız şiirlerde Evhadeddin’in meşrebini ayırıcı özelliği olan şahidbâzlık inancı da onun bir Kalenderî olduğunu göstermektedir. Şems ve Mevlânâ bu yönde mahbubperestlik (şahidbâzlık) karşıtı çizgidedir; bu sebepten de Kirmanî’yi sert bir şekilde eleştirmişlerdir.

Kirmanî’nin meşrebi onun bir Kalenderî dervishi olabileceği fikrini akla getirmektedir.

Evhadeddin'in menakıbındaki 17. hikâyede şöyle bir olay nakledilir: Evhadeddin, kızı Âmine Hatun'la Şam'a vardıklarında onları, Kalenderi-Cevlâki tarikatının kurucusu Cemâleddin Sâvî'nin şeyhi (veya müridi) olan Kalenderî Osman Rumî (Konya'da türbesi olan Osman Rûmi bu zat olmalıdır) karşılamış ve burada Evhadeddin'e hizmetlerde bulunmuş, onun yanından hiç ayrılmamıştır. Evhadeddin beraberindeki kişilerin fazlalığı ve iaşenin kıtlığı sebebiyle her günüç dervişinin dilencilige çıkmasını istemiştir. Osman Rumî de her gün Evhadeddin'in yanına gelerek dilencilikte toplanan ve zenbilde getirilen yiyeceklerden yemeyi tercih ederek, bu yemeklerin kendisine huzur verdiğini söylemiştir. Dilencilik, gezgincilik, yoksulluk gibi adetlerin hepsi Kalenderîlere atfedilmiştir. Evhadeddin'in zaruret halindeki dilencilige müsaadesi kimi tarihçilere göre onun entelektüel Kalenderîliğe bağlı olduğu yönündedir.

Ayrıca Evhadeddin Kirmanî'nin halifesi Zeyneddin Sadaka'nın Konya'daki zaviyesinin konumu da Evhadeddin ve müritlerinin sosyal çevreleri ve meşrepleri hakkında bilgi vermektedir. İddia edildiği gibi Evhadeddin'in halifesi Zeyneddin Sadaka'nın zaviyesi, Konya'daki Sedirler Mahallesi'nde değildir. Menakıpnamede geçen Sadır-ı Hakîm Zaviyesi, muhtemelen günümüzde Konya'da Sedirler olarak bilinen yerdeki Sadır Sultan'a ait olan bir zaviyedir ki, burada bir ara sema tertip edilmiş olmalıdır. Bunun yanı sıra, Kâtip Çelebi'nin verdiği bilgiye göre de Sadır Sultan'ın 14. yüzyılın sonlarında yaşadığı zikredilmektedir. Zeyneddin Sadaka'ya ait olan zaviye ise günümüzde Musalla

Mezarlığı içerisinde, Kalenderhane türbe ve tekkelerinin olduğu yerdedir. Fatih'in oğlu Bayezid zamanında düzenlenmiş Karaman vilayeti tahrirlerinde, Konya'da "Şeyh Sadaka Vakfı" olarak geçen yer, Konya hurufatlarında, Musalla mevziisindeki "Şeyh Sadaka ve Şeyh Evhadüddin Kirmanî Vakfı" olarak geçmektedir. Halen günümüzde de Konya'daki Musalla Mezarlığı içerisinde Evhadeddin Kirmanî'ye atfedilen bir makam türbenin varlığı dikkati çekmektedir. Buradan şu sonucu çıkartabiliriz: Evhadeddin Kirmanî'nin halifesi Zeyneddin Sadaka'nın tekkesi, Konya'da yine Kalenderîlere ait olan Halkabegüş Türbesi'nin karşısında ve buradan başlayarak Selçuklu Konya'sının kuzeydoğu tarafının bir bölümünü çevreleyen Kalenderîlerin farklı kollarının olduğu tekkeler dâhilindedir.

Bu iki sufinin karşı karşıya getirilmesi ve bunun da siyasî bir olaya bağlanması ne kadar doğrudur? Kalenderîlerin bir kolunun Kayseri'de Moğol saflarında yer alması üzerinden bütün Kalenderîlerin aynı siyasî çizgide bir araya getirilme çabası da çok insafsız bir tutumdur. Ayrıca II. Gıyaseddin döneminde bir dinî toplumsal isyana dönüşen, aynı zamanda Selçuklu Devleti'ne karşı başlatılan Babaî ayaklanması içerisinde Türkmenlerle beraber Kalenderîlerin de olduğu bilinmektedir. Babaî isyanının Selçuklular tarafından şiddetli bir şekilde bastırılması sonucu bu isyan önlenmiş lakin Selçuklu ordusu çok yıpranmıştı. İsyân sonrasında dağılan bu grupların Köseadağ ve daha sonra Selçuklulara karşı cephe almış olabilecekleri ihtimal dâhilindedir.

Şemsi Tebrizî'nin hem fikhî görüşleri hem tasavvufî meşrebi onu Kalenderî kalıbına

Hülagu Han ve Abbâsi Halifesi Mu'tasım billah. Reşidüddin Fazlullah, Camiu't-Tevârih, Bibliothèque Nationale de France

sokmaz. Bunun yanı sıra Şems'in Moğollar hakkında söyledikleri de onun bu işgale nasıl baktığını açıkça ortaya koymaktadır. Şems'in Kayseri'den itibaren Moğol işbirlikçisi olduğu ithamı da zaten tarihlerin uymaması sebebiyle hiçbir gerçekliği olmayan bir

yaftanın ötesine gitmemektedir. Hem Şems hem Mevlâna hem de Evhadeddin gibi zatlar hakkında günü birlik sosyal medya üzerinden popüler olmak amacıyla hüküm ortaya koymak da bu bağlamda insaf dışıdır. XIII. yüzyıl Selçuklu Türkiye'sinin siyasi ortamını bilmeden söylenecek her itham sonrasında mahcubiyet getirebilmektedir. Bu bağlamda dönemin bozuk siyasi ve sosyal şartlarında âlim ve sufilerin ortaya koydukları pratiklerin sonraki zamanlarda nasıl devam ettiğine iyi bakılmalıdır. Çünkü vassal Türkiye Selçuklu Devleti'nin en zor zamanlarında toplum ve devlet yapısının en büyük moral değerleri olan bu zatların çabaları sayesinde insanlar nefes alma imkânı bulmuşlardır.

Kaynakça

AHMED EFLÂKÎ, *Ariflerin Menkıbeleri* (çev. Tahsin Yazıcı), Kabcacı yay., İstanbul 2012.

BARTHOLD, Vasiliy Vladimiroviç, *Moğol İstilasına Kadar Türkistan* (haz. Hakkı Dursun Yıldız), Türk Tarih Kurumu yay., Ankara 1990.

BAYRAM, Mikail, *Sosyal ve Siyasi Boyutlarıyla Abi Evren-Mevlânâ Mücadelesi*, Nüve Kültür Merkezi yay., Konya 2005.

_____, *Türkiye Selçukluları Üzerine Araştırmalar*, Kömen yay., Konya 2005.

_____, *Selçuklular Zamanında Konya'da Dini ve Fikri Hareketler*, Nüve Kültür Merkezi yay., Konya 2007.

_____, *Abi Evren Hâce Nasirü'd-Din Mahmud ve Abi Teşkilâtının Kuruluşu*, Çizgi Kitabevi yay., Konya 2018.

DEVLETŞAH, *Tezkire-i Devletşah* (çev. Necati LUGAL), C. 1, Milli Eğitim Bakanlığı yay., Ankara 1967.

ERDOĞRU, M. Akif, "Murat Çelebi Defteri 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar I", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XVIII, İzmir 2003, s. 120-160.

- _____, “Murat Çelebi Defteri 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar II”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XVIII, İzmir 2003, s. 99-140.
- EVHADÜ’D-DİN HAMİD EL-KİRMANÎ, *Evhadü’d-Din Hamid el-Kirmanî Menakıb-Namesi* (tercüme ve araştırma Mikail Bayram), Nüve Kültür Merkezi yay., Konya 2008.
- FERİDÜN BİN AHMED-İ SİPEHSÂLAR, *Mevlâna ve Etrafındakiler* (çev. Tahsin Yazıcı), Tercüman Gazetesi yay., İstanbul 1977.
- GORDLEVSKI, Vilademir, *Anadolu Selçuklu Devleti* (çev. Azer Yaran), Onur yay., Ankara 1988.
- İBN BİBİ, *el-Evamirü’l-Ala’iyefi’l-Umuri’l-Ala’iye*, C. I, II (haz. Mürsel Öztürk), Kültür Bakanlığı yay., Ankara 1996.
- İBNÜ’L-ESİR, *el-Kâmil Fi’t-Tarih*, C. 12 (çev. Ahmet Ağırakça, Abdülkerim Özyayın), Baharyay., İstanbul 1987.
- KAFALI, Mustafa, “Cengiz Han”, *DİA*, C. 7, İstanbul 1993, s. 367-369.
- KAFESOĞLU, İbrahim, *Harezmşahlar Devleti Tarihi*, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara 1984.
- KERİMÜDDİN MAHMUD-İ AKSARAYÎ, *Müsâmeretü’l-Abbâr* (çev. Mürsel Öztürk), Türk Tarih Kurumu yay., Ankara 2000.
- KÜÇÜK, Osman Nuri, *Mevlâna ve İktidar Yöneticileri İlişkileri ve Moğol Casusu İddiaları*, Rûmî yay., Konya 2007.
- LEWIS, Franklin, *Mevlâna Geçmiş Şimdi Doğu ve Batı* (çev. Gül Çağalı-Hamide Koyukan), Kabcı yay., İstanbul 2008.
- MEVLÂNA, *Mecâlis-i Seba* (çev. Abdülbâki Gölpınarlı), İnkılâp yay., İstanbul 2010.
- _____, *Mektuplar* (çev. Abdülbâki Gölpınarlı), İnkılâp yay., İstanbul 1999.
- _____, *Mesnevi*, C. IV (çev. Derya Örs-Hicabi Kurlangıç), Konya Büyükşehir Belediyesi yay., Konya 2007.
- _____, *Mesnevi*, C. I, IV (çev. Veled Çelebi İzbudak), Konya Büyükşehir Belediyesi yay., Konya 2016.
- _____, *Rubâiler* (çev. Abdülbâki Gölpınarlı), İnkılâp yay., Ankara 1982.
- _____, *Dîvan-ı Kebîr*, C. I-VII (çev. Abdülbâki Gölpınarlı), İş Bankası yay., İstanbul 2015.
- _____, *Fihî Mâ-Fih*, (çev. Abdülbâki Gölpınarlı), İnkılâp yay., İstanbul 2017.
- MOSTAFAVI, Moharram, 13. *Yüzyılın Büyük Mutasavvıfı Evhadeddin-i Kirmani ve Anadolu Tasavvufundaki Yeri*, Kitap yay., İstanbul 2016.
- OCAK, Ahmet Yaşar, *Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Süflilik: Kalenderiler*, Türk Tarih Kurumuyay., Ankara 1992.
- _____, *Babailer İsyanı, Aleviliğin Tarihsel Altyapısı Tabut Anadolu’da İslam-Türk Heterodoksisinin Teşekkülü*, Dergâh yay., İstanbul, 2011.
- ÖZDEMİR, Hacı Ahmet, “Türkiye Selçuklularının Büyük Bilgini Mevlâna’nın Düşünce Dünyasında Moğol İmajı (Mesnevi ve Fihî Mâ Fih Örneği)”, *II. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu Selçuklularda Bilim ve Düşünce Bildiriler*, C. 2, Selçuklu Belediyesi yay., Konya 2013, s. 485-496.
- SEYYİD BURHÂNEDDİN MUHAKKİK-İ TİRMİZÎ, *Maârif* (çev. Abdülk. Gölpınarlı), İnkılâp yay., İstanbul 2014.
- SULTAN VELED, *İbtidâ-nâme* (çev. Abdülbâki Gölpınarlı), Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği yay., Konya 2001.
- ŞAHİNOĞLU, M. Nazif, “Bahâeddin Veled”, *DİA*, C. 4, İstanbul 1991, s. 460-462.
- ŞEMS-İ TEBRİZÎ, *Makâlât* (çev. Mehmed Nuri Gençosman), Ataç yay., İstanbul 2018.
- TURAN, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Turan Neşriyat yay., İstanbul 1971.
- UZ, Mehmet Ali, “Sadır Sultan”, *Konya Ansiklopedisi*, C. 7, Konya Büyükşehir Belediyesi yay., Konya 2014, s. 242.

Portraits de Six Religions Monothéistes.